

TÜRKİYE'DE GRAFİK TASARIMCILARIN MESLEK ETİĞİ KAVRAMINA YAKLAŞIMLARI VE MESLEK ETİĞİ DERSİNİN TASARIM EĞİTİMİNDEKİ DURUMU*

• Dr. Öğr. Üyesi Mustafa AKMAN** • Prof. Melike TAŞÇIOĞLU VAUGHAN***
• Doç. Dr. Zerrin AŞAN GREENACRE****

ÖZET

Bu çalışma ile ahlak, etik, meslek etiğinin önemi, tasarımda etik dışı davranışlar, grafik tasarım ve meslek etiği ilişkisi gibi maddeler kısaca açıklanmış ve bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmasında elde edilen bazı veri ve bulgular tartışılarak yorumlanmıştır. Etiğin grafik tasarım mesleği içindeki bilinirliği, etik ilkelerin varlığı ve uygulanıp uygulanmaması durumunda nedenleri, ayrıca meslek etiği derslerinin müfredatta yer alıp almadığı gibi konular üzerinde durulmuştur. Bu amaç doğrultusunda grafik tasarımcılar, sektörde çalışan tasarım öğrencileri ve tasarımcı akademisyenlerin katıldığı “Türkiye’de Grafik Tasarım Bağlamında Meslek Etiğine İlişkin Anket” verileri paylaşılıp tasarımcıların konu ile ilgili görüşlerine yer verilerek belli başlı bazı sonuçlar değerlendirilmiştir. Görüşlerine yer verilen uzmanlar özellikle tasarım ve etik konularına eğilmiş tasarımcılar arasından seçilmiştir. Bunun yanında 2020-2021 eğitim öğretim yıllarında meslek etiği derslerinin müfredatta yer alması bilgisi paylaşılarak çıkarımlarda bulunulmuştur. Bu çalışma ile nitel ve nicel yöntemler bir arada kullanılarak tasarım alanında meslek etiği üzerine geniş bir araştırma yelpazesinden toplanan veriler ile betimleyici tanımlayıcı bir çalışma yürütülerek var olan durum tespit edilmiştir. Türkiye’de grafik tasarım alanında meslek etiğinin zayıf olduğu, etik konusundaki farkındalığın tasarımcılar tarafından bilinse dahi bireysel ve birey dışı faktörler sebebiyle hayata geç(e)mediği hatta zaman zaman etik dışı davranışların ödüllendirildiği görülmüştür. Bunun yanında etik konusunun sadece tasarımcılarla çözülemeyeceği, tasarım disiplininin de içinde yer aldığı sistemin iyileştirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etik, Ahlak, Tasarım etiği, Meslek etiği, Grafik tasarım.

* Bu makale, Mustafa AKMAN’ın Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Grafik Anasanat Dalında, Prof. Melike TAŞÇIOĞLU-VAUGHAN ve ikinci danışman Doç. Dr. Zerrin AŞAN GREENACRE danışmanlığında “Türkiye’de Grafik Tasarım Bağlamında Meslek Etiğinin İncelenmesi” başlıklı yayınlanmış sanatta yeterlik tezinden üretilmiştir.

** Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Gönen Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, Grafik Tasarımı Programı, mstfaakman@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1163-7651

*** Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Sanatlar Bölümü, meliketascioglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7136-0703

**** Eskişehir Teknik Üniversitesi, Fen Fakültesi, İstatistik Bölümü, Uygulamalı İstatistik Anabilim Dalı, zasan@eskisehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2098-3118

GRAPHIC DESIGNERS' APPROACHES TO PROFESSIONAL ETHICS AND THE STATUS OF PROFESSIONAL ETHICS COURSE IN DESIGN EDUCATION IN TURKEY*

• Asst. Prof. Mustafa AKMAN** • Prof. Melike TAŞÇIOĞLU VAUGHAN***
• Assoc. Prof. Zerrin AŞAN GREENACRE****

ABSTRACT

This study briefly explains concepts such as morality, ethics, the importance of professional ethics, unethical behaviors in design, and the relationship between graphic design and professional ethics. The data and findings obtained in the thesis study were discussed and interpreted in line with this information. Issues such as the awareness of ethics within the graphic design profession, the existence of ethical principles and the reasons why they are applied or not, and whether professional ethics courses are included in the curriculum or not are discussed. For this purpose, the data from the "Survey on Professional Ethics in the Context of Graphic Design in Türkiye", in which graphic designers, design students working in the sector, and designer academics participated, was shared. Some major results were evaluated by including the opinions of graphic designers on the subject. The experts whose opinions were given were chosen from among the designers who were particularly interested in design and ethics. In addition, inferences were made by sharing the information that professional ethics courses should be included in the curriculum in the 2020-2021 academic year. In this study, using qualitative and quantitative methods together, the existing situation was determined by conducting a descriptive study with the data collected from a wide range of research on professional ethics in the field of design. It has been observed that professional ethics in the field of graphic design in Türkiye is still relatively weak, and even if designers know the awareness of ethics, it is not implemented due to individual and non-individual factors, and even unethical behavior is rewarded from time to time. In addition, it can be concluded that the ethics issue cannot be solved designers only and that the system, including the design discipline, needs to be improved.

Keywords: *Ethics, Morality, Design Ethics, Professional Ethics, Graphic Design.*

* This article was written by Mustafa Akman, Anadolu University, Fine Arts Institute, Graphic Department, Prof. Melike Tascioglu-Vaughan and Assoc. Dr. Zerrin Asan Greenacre, "Examination of Professional Ethics in the Context of Graphic Design in Türkiye" produced from the thesis title.

** Bandırma Onyedi Eylul University, Gonen, Vocational School, Design Department, Graphic Design, mstfaakman@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1163-7651

*** Anadolu University, Faculty of Fine Arts Graphic, Art Department, meliketascioglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7136-0703

****Eskişehir Technical University, Faculty of Science, Department of Statistics, zasan@eskisehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2098-3118

1. GİRİŞ

İnsanların, toplumların iş yaşamında mesleklerini sağlıklı bir şekilde yürütebilmesi ve geliştirebilmesi için ortak sorgulamalarla oluşturulmuş örgüt kurallarına ihtiyacı vardır. Bu noktada örgüt kurallarının oluşturulmasında, geliştirilmesinde ve sağlıklı bir şekilde işletilmesinde meslek etiği veya iş ahlakı devreye girmektedir. Bu kurallar mesleklerin meslektaşlara, müşterilere, işverenlere, topluma, doğaya vb. ödev, yetki ve sorumluluklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca meslekte ideal olanın sorgulaması yapılarak meslek veya örgüt kültürünün sağlıklı bir şekilde gelişmesine zemin hazırlamaktadır. Meslek etiğinin doğru bir şekilde anlaşılması için öncesinde ahlak, etik, evrensel değerler, örgüt kültürü, mesleki yeterlilikler gibi temel kavramların bilinmesi gerekmektedir.

Ahlak, bireylerin yaşayışından beslenerek oluşturulan toplumsal yol gösterici değer yargılarıdır. Bu değer yargılarının kökeni birey ya da küçük gruplara dayandığı için ahlak kavramı toplumdan topluma önemli farklarla değişiklik gösterebilmektedir. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğüne göre ahlak, “bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, sağtöre ve huylar” olarak açıklanmıştır (http 1). Etik, bir diğer ismiyle ahlak felsefesidir, isminden de anlaşılacağı üzere ahlakın sorgulanmasını ifade eder. Bu sorgulamada kullanılan süzgeç ise evrensel değerlerdir. Bu bakımdan ahlakın bilimsel bir çerçevede sorgulanması ve kimi zaman yine evrensel ilkeler çerçevesinde yönlendirici yargılarda bulunulmasını sağlar. Toplumlarda ahlak ve etiğin birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir, fakat bu kavramların aralarında fark olduğu bilinmelidir. Ahlaki değerler ile etik değerlerin çıkış noktasını iyi anlamak gerekir; Kuçuradi (2003: 7-9) bu ayrıma yazılarında ve konuşmalarında sürekli dile getirerek ahlaksal normlar olarak ifade etmektedir. Etik, iyi ve kötü sorusunu ortaya atarak sorgulamaları başlatmaktadır (Höffe, 2013: 14). Etik, toplumların iyi bir şekilde işleyebilmesi hem kendi içinde hem de çevresiyle uyumlu bir şekilde gelişebilmesi ve ideal olanın sürekli arama pratiği ile hep güncel, sağlıklı ve dinç kalmasını sağlamaktadır. Tersinden bakılırsa etik sorgulamalar yapılmayan bir toplumda zamanla çürümenin, yozlaşmanın ve yabancılaşmanın baş gösterdiği görülecektir. Hatta o kadar ki bu yabancılaşma süreci tarihte insanoğluna, insanın etikten yoksun bir şekilde elindeki teknolojik imkanlar ile toplumda ne kadar tehlikeli, çıkarıcı ve yıkıcı olabileceğini göstermektedir.

Etik sorgulamaları yapıp uygulayan bireylerin özelliklerine bakıldığında erdemli bir bireyin en dikkat çekici özellikleri ile kesiştiği fark edilecektir. Bu özellikler güvenilirlik, dürüstlük, saygılı olma, adil olma, adaletli olma, sorumluluk sahibi olma, şefkatli olma, vatandaşlık bilincinin olması, gelişmeye açık olma olarak sıralanabilir (http 2), (Höffe, 2013: 88-94). Bu özellikleri sindirememiş bireylerden oluşan toplumlar daima problemlerle karşılaşarak örgütlenmesini tamamlayamamış arkaik veya ilkel gruplar olarak

kalmaktadır. Bu noktada hem bireysel olarak hem de mesleklerin sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi için etik sorgulamalara dolayısıyla meslekler için meslek ahlakına yani meslek etiğine ihtiyaç duyulmaktadır. Özgener'in de (2004: 09) dile getirdiği gibi iyi ve sağlıklı işleyen meslek örgütü ahlaki niyetleri güçlendirir ama net olmayan, uygulama ve yürütmenin sağlıklı işlemediği örgüt kültürlerinde bu süreç üyeleri etik dışına itmeye zorlayacaktır. Bu noktada asıl yapılması gereken en önemli şeylerden biri, bireye gereken saygıyı göstermek ve sistematik dürüstlüğü önem vermektir. Temel değerlerin gelişmesine katkı sağlamaktır.

Günlük hayatta meslek kavramı insan için farkında olmamasına rağmen çok önemlidir: İnsanların çoğu hayatlarının önemli bir bölümünü mesleklerinde dolayısıyla iş yerlerinde ve iş yerlerindeki profesyonel ilişkilerinde geçirmektedir. Özellikle ülkemiz gibi gelişmekte olan ve gelişmemiş toplumlarda bireyler, aileden daha fazla iş arkadaşları, müşteriler, iş verenler ile vakit geçirilmektedir. Bu durumda bireyin genel mutluluğu içinde sağlıklı bir iş ortamının, örgüt kültürünün var olması çok önemlidir. Bu da meslek etiği ile sağlanabilir. "Etik, kurallara uymayı gerektirir. Toplumsal kurumların etik anlayış ve bilinçle oluşması, o kurumlarda sağlıklı bir paylaşım ve iletişime olanak verir. Bunun tersi olduğu takdirde, toplum sağlıksız bir toplum olarak nitelendirilir" (Vural ve Değirmen, 2011: 69). Pieper'in de (2012: 85-95) dile getirdiği gibi etik sadece sosyo-kültürel sorgulamaların yapılmasıyla sınırlı kalmayıp meslekleri iyi olmaya yönlendiren ahlaki ve pratik davranışların geliştirilmesini ve sorgulanmasını sağlar. Örnek olarak tıbbi etik, iktisat etiği, sosyal etik gibi oluşumlar gösterilebilir. Bu meslek etikleri doğru bir şekilde uygulandığında meslektaşların etik dışına çıkmasını engellemektedir ve örgüt kültürünün doğru, sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlar. Fakat burada etik ilkelerin oluşturulmasında dikkat edilmesi gereken belli başlı maddeler vardır. Öncelikle temel etik ilkeler ve kavramlar açısından ahlak felsefesini bilmeli bunun yanında ilgili uzmanlık bilgisine yani mesleki derinliğe ihtiyaç duyulmaktadır (Höffe, 2013: 117). Ayrıca kişinin bireyin etik ilkeleri yaşamında uyguluyor olması çok önemlidir çünkü örgüt etiği bireysel etikten bağımsız değildir, bu bakımdan kişi öncelikle yaşamında etik değerleri gözetmesi gereklidir (Tonus ve Oruç, 2012: 152). Her mesleğin etik ilkeleri nüanslarla değişiklik göstermesine rağmen bazı ilkeler ortaktır ve bu ilkeler üzerinden ilerlemektedir. Bunlar: Adalet, özgürlük, doğruluk, dürüstlük, eşitlik, tarafsızlık, sorumluluk, yasallık, yeterlik, güvenilirlik ve mesleğe bağlılık olarak sıralanmaktadır.

Günümüzde doğru bir iletişim kurmak hem bireyler hem de kurumlar için çok önemlidir. Hedef kitleyle yaratıcı, etkili, çarpıcı ve doğru bir iletişimin en önemli aktörlerinden biri görsel iletişim tasarımcı veya grafik tasarımcılardır. Bu noktada tasarımcıların mesleklerini iyi bir şekilde icra edebilmesi mesleğin hem kendi içinde hem de çevresiyle

ilişkisinin sağlıklı bir şekilde işlemesiyle yakından ilişkilidir. Meslek etiği veya örgütsel etik ile tasarımcıların birbirleri, müşterileri, işveren ile ilişkileri, sorumlulukları, öncelikleri gibi konularda sınırlarının belirlenmesi bireylerin ve örgütün ahlakının iyileştirilmesini sağlayacaktır. Daha açık bir ifadeyle meslektaşların hangi davranışları yapmaları veya hangi davranışları yapmamaları gerektiğini ortaya koyan yazılı ve yazılı olmayan düzenlemelerdir. Meslek etiği, iş yaşamında karşılaşılan problemleri çözmeye başvurulmuş rehber kaynaktır. Bu yüzden bir mesleğin sağlıklı bir şekilde gelişebilmesi için örgütsel etik ilkelerin kurumsallaşması çok önemlidir (Gül, 2010: 67). Etik ilkelerin meslektaşlar tarafından bilinip, uygulanıp, paylaşılıyor olması ve zamanla tekrar tekrar sorgulanıyor olması gerekmektedir.

Türkiye’de grafik tasarım alanında doğrudan meslek etiğine yönelik olmasa da iyi tasarım, tasarımda etik, sürdürülebilir tasarım, sosyal sorumluluk üzerine tasarımlar gibi başlıklarla etikle bağlantılı çalışmalar yapılmıştır. Başta GMK (Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu) olmak üzere daha çok tasarımcıların kendi inisiyatifleriyle ilerleyen bu alan iyi bir kurumsallaşmanın önemli bir ihtiyaç olduğunu vurgulamakta ve yapılması gereken adımları dile getirmektedirler. Kısaca örnek vermek gerekirse Ken Garland’ın girişimleriyle oluşan *First Things First* manifestosunun Türkçe çevirisi, ICoD’nin (Uluslararası Tasarım Konseyi, eski adıyla *Icograda*) belirlediği profesyonel ilkelerin yaygınlaştırılması, Tasarım Ekolojisi gibi makalelerin paylaşılması, tasarımcılarla yaptığı sohbetler GMK’nın etik konusunda ilk akla gelen çalışmaları olarak sıralanabilir ([http 3](http://3)). Akademisyenlerin tasarımda meslek etiği eğitimi, etiğe ilişkin tutumlar, reklamcılıkta etik, iyi tasarım, etik ilkelere karşı farkındalık, sosyal tasarım, etik dışı davranışların sebepleri, intihal, sürdürülebilirlik gibi konularda yazınsal işler üretildiği de tespit edilmiştir (Aslan ve Diken, 2011; Dinçeli, 2017; Ergüven, 2021; Ertürk, 2017; Işır 2021; Kınık, 2015; Öztürk ve Öymen Kale, 2015; Selamet, 2012). Bunun yanında bazı tasarımcıların etik konusunda bireysel girişimleri olduğu ve tasarım sektöründe bu konularda daha hassas davranmaya çalıştıkları bilinmektedir. Ayrıca AIGA (Profesyonel Tasarım Derneği, eski adıyla Amerikan Grafik Sanatlar Enstitüsü), SEG D (Çevresel Grafik Tasarım Derneği), ICoD gibi toplumsal örgütlerin yayınladıkları rehber kılavuzlardan yararlanılmaktadır. Bunun yanında 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu bulunmaktadır ([http 4](http://4), [http 5](http://5)). Fakat bu kanunlar tasarımda etik konusunda sınırlı bir alanı kapsadığı unutulmamalıdır. Ayrıca bu kanunlarında diğer alanlarda olduğu gibi çok yavaş, hantal ve kusurlu olarak çalıştığı gözlemlenmektedir.

Grafik tasarım alanındaki uzmanlara etik dışı davranışlar sorulduğunda şu cevaplar paylaşmaktadır: Telif hakları, intihal, korsan kullanımlar, fikri mülkiyet hakları, kayırma, kendine mal etme, ast üst ilişkileri, program lisanslama, sürdürülebilirlik gibi

maddelerin yine birbirleriyle kesişmesi şeklinde sıralanmaktadır (MacAvery Kane, 2010: V). Tasarım alanında etik bir sürecin yürütülebilmesi için öncelikle tasarımcıların etik ilkeleri bilmesi ve bunları uygulamaya yönelik hareket etmesi gerekmektedir. Bunun yanında tasarımcıyla birlikte tasarım sürecine dahil olan tüm paydaşların da bu konuda bilgi sahibi olarak aynı niyette hareket etmeleri gerekmektedir. Aksi halde bir analogi örneği üzerinden göstermek gerekirse dans performansı gerçekleştirecek bir çiftin taraflarından birinin dans koreografisini bilmemesi ve bunun sonucunda başarılı bir dans performansı sergilenememesi gibi olacaktır. Etik bir tasarım sürecinin yürütülmesi için kısaca grafik tasarımcının öncelikle alanına ve etik konusuna hâkim olması ve bunun yanında çevreye duyarlı, bilinçli tüketici ve iş veren profilinin oluşması gerekmektedir. Daha sonra tüm paydaşların yürütülen meslek etiği kodlarının etrafında uzlaştığını görmek mümkün olacaktır. Ayrıca etiğin nihai bir nokta olmadığı ve sürekli bir sorgulamalar zinciri olduğu hatırlanmalıdır. Yine bu noktada tasarım mesleği için etik ilkelerin meslektaşlar tarafından sorgulanarak iyileştirilmesi ve çağa uygun olarak revize edilmesi gereklidir. Örnek vermek gerekirse *Tasarım alanında yapay zekanın ürünleri etik açıdan nasıl değerlendirilir?* sorusu kendi içinde çok derin ve geniş bir alanı kapsamaktadır ve meslektaşların görüşlerini beklemektedir.

Sağlıklı işleyen bir tüketicinin, müşteri ve işveren çevresinde etik dışı davranışları görme olasılığı çok daha az olacaktır. Çünkü tasarım sürecine dahil olan her bir taraf etik ilkeler çerçevesinde hareket ettiğinden dolayı birçok yanlış daha yapılmadan engelleniyor olacaktır. Örnek vermek gerekirse bilinçli bir tasarımcı tasarım sürecinde etik dışı talepleri reddedecek, bilinçli işveren topluma ve çevreye karşı ödev ve sorumluluklarının farkında olarak iş üretip hizmet verecek, tüketici daha sorumlu ürünler talep edecektir.

2. ARAŞTIRMA EVRENİ VE YÖNTEM

Bu araştırma ile Türkiye’de grafik tasarım alanında daha doğru ve genel çıkarımlar yapılabilmesi adına nicel ve nitel yöntemler karışık olarak kullanılarak üç farklı alandan veriler toplanmıştır. 2020-2021 yıllarında *Türkiye’de Grafik Tasarım Bağlamında Meslek Etiğinin İncelenmesi* başlıklı araştırmanın içerisinden veriler paylaşarak çıkarımlarda bulunulmuştur: Bu kapsamda grafik tasarımcılar, sektörde çalışan tasarım öğrencileri ve tasarımcı akademisyenlerin katıldığı *Türkiye’de Grafik Tasarım Bağlamında Meslek Etiğine İlişkin Anket* başlıklı bölümden bazı veriler paylaşılıp etik üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bunun yanında konu üzerine yoğunlaşan bazı tasarımcıların etik ile ilgili görüşlerine yer verilerek belli başlı sonuçlar değerlendirilmiştir. Görüşlerine yer verilen tasarımcılar Ceren Bulut Yumrukaya, Çiğdem Demir, Dilek Evirgen, Enis Timuçin

Tan, İlhan Bilge, Murat Ertürk, Mustafa Kınık, Orhan Sevindik, Ömer Durmaz, Ömer Genç, Öznur Işır, Pelin Öztürk Göçmen, Tefik Fikret Uçar, Tuğba Bayıslan, Yasin Avcı, Zeynep Pehlivan Baskın ve verileri yazılı hale dönüşemese de konu ile ilgili ufuk açıcı destek ve yönlendirmeleriyle Rauf Kösemen'dir. Son olarak 2020-2021 eğitim öğretim yıllarında meslek etiği derslerinin verilmesi bilgisi paylaşılarak çıkarımlarda bulunulmuştur. Özetle araştırma veri ve çıktılarının daha sağlıklı olması ve bunların sonucu daha geniş ve geçerli genellemeye ulaşabilmek adına üç farklı alandan elde edilen veriler değerlendirilmiştir: 1. Tasarımcılara uygulanan anket çalışmasının yapılması. 2. Yukarıda paylaşılan tasarımcılar ile yarı yapılandırılmış meslek etiği hakkında görüşmeler yapılması. 3. Ön lisans ve lisans düzeyinde meslek etiği derslerinin müfredatta yer alma durumunun araştırılması. Böylece nihai değerlendirmede çapraz sorgulamalarla daha gerçekçi sonuçlara ulaşılmıştır. Son olarak görsel tasarım veya grafik tasarım mesleğinde uygulanabilecek öneriler paylaşılmıştır. Ayrıca bu araştırma kapsamında etik araştırma ve yayın etiği ilkelerine dikkat edilerek gerekli kurul ve kişilerden izinler alınarak hareket edilmiştir.

3. ARAŞTIRMA VERİLERİ, TARTIŞMA VE YORUM

3.1. Anket Verileri ve Yorum

Araştırmanın kısaca anket bölümünden bahsedilirse gerekli izinler alınarak toplamda 45 sorudan oluşmuş, kısa sürede çözülebilecek, katılımcıların mesleği hakkında genel yargılarını yansıtan, durum senaryoları ve önerilerini bildirebilecekleri bölümlerden oluşmuştur. Anket çalışmasının dağıtımı konusunda GMK'da dahil olmak üzere birçok kişi ve kurumdan destek alınarak paylaşımda bulunulmuştur. Verilerin analizinde IBM SPSS 24 MacOS yazılım versiyonundan yararlanılmıştır. İncelemeye 60 kadın, 93 erkek olmak üzere 153 çalışma dahil edilmiştir. Katılımcıların %80'ni 40 yaşının altında olan kişilerden oluşmuştur. Katılımcıların %45'i lisans %41'de lisans üstü eğitime sahiptir. Çalışma alanlarının en fazla illüstrasyon, web-dijital tasarım, akademi, baskı tasarımı ve pazarlama-reklamcılık olarak kaydedilmiştir. Tasarımcıların %57'si 6 ve üzeri deneyim yılına sahiptir. Tasarımcıların %22'si 40 saat, %41'i 41 saat ve üzeri haftalık mesai ile çalışmaktadır; yaklaşık %3,5 oranında 61 saat ve üzeri çalışan tasarımcılar olduğu ortaya çıkmıştır. Tasarımcıların %34'ü araştırma yapılan yıl itibariyle açıklık sınırının altında ücret almıştır. Tasarımcıların %83'ü yoksulluk sınırının altında gelire yaşamlarını idame ettirmişlerdir. Tasarımcıların yaklaşık %86'sı lisans ve lisans üstü derecesi mezunu olduğu bir kez daha hatırlanmalıdır. Tasarımcıların yaklaşık %72'si meslek etiği dersi almadığını belirtmiştir. En fazla katılım sırasıyla İstanbul, İzmir, Muğla, Ankara, Eskişehir

şeklinde devam etmektedir.

Anket çalışmasının ikinci ve üçüncü bölümlerinde çeşitli ifadeler yer almış ve bu ifadelere likert ölçeğinde cevaplar alınmıştır. Bu veriler sonucunda bazı çıkarımlar şu şekildedir: Anket katılımcılarının çoğu meslek etiği dersi almamıştır ama buna rağmen etik konusunda duyarlı oldukları görülmüştür. Tasarım sürecinde etik ilkelerin gerekli olduğunu, grafik ürünün doğuşunda marka stratejisini ön planda bulduklarını, etik ilkelerin sadece hukukla sınırlı olmadığını, etik ilkelerden ve değerlerden feragat edilmemesi gerektiğini, meslektaşlarının örgüt ahlakı konusunda zayıf olduklarını ve grafik ürünün üretim ve yaratım sürecinde evrensel değerleri gözetmediklerini, tasarım mesleğinde adil çalışma sürelerinin olmadığını ve hatta grafik tasarımcıların yarısından fazlasının 40 saat ve üzerinde mesai yaptıkları şeklinde devam eden ifadelere yer verilmiştir.

Maslov'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre temel ihtiyaçlarını sağlayamayan bireyin kendini gerçekleştirememesi veya üst basamaklarda yer alamaması, tasarımcının genel olarak yaratıcı, özgün, nitelikli veya doyurucu işler üretmesine mâni olmaktadır. Bu noktada aynı kişiden etik ilkelerin uygulanmasını beklemek gerçek dışı bir istek olacaktır. Yüksek çalışma saatleri, düşük gelir seviyesi, bilinçsiz işveren ve bilinçsiz tüketici kitlesi gibi etmenler etik konusunda bilinçli ve farkındalığı yüksek olan bir tasarımcıyı bile zamanla etkisiz kılabilir. Sağlıklı bir sistemin oluşabilmesi aynı zamanda üretim yapılan ekosisteminde sağlıklı olmasıyla yakından ilişkilidir. Fakat her şeyden önce tasarımcıların etik değerleri bilerek meslek hayatında uygulamaya yönelik davranma niyetinde olması beklenmektedir. Böylece örgüt kültüründe sağlıklı gelişim yaşanarak doğru bir kurumsallaşma yapısının oluşması sağlanacaktır. Aksi takdirde kurumsallaşma ol(a)mayacak veya kurumsalmış görünümünde eksik işleyen, ortak değer yargıları olmayan veya uygulanmayan, ortak ilkelerden yoksun, öznel hareketlerin sergilendiği evrensel değerlerden ziyade grubun veya kişinin ahlak anlayışı ile ilerleyen örgüt yapılarına dönüşecektir.

Anket çalışmasının durum senaryoları bölümünde bir tasarımcının başına gelebilecek dört senaryo paylaşılmış ve tasarımcıların cevapları alınmıştır: Genellikle birçok tasarımcı yanlış olmasına karşın aynı şeyi yapar cevabıyla karşılaşmıştır (Tablo 1). Tasarımcıların çoğu kısaca bir işi yaparken tasarım sürecinin problemlili olduğunu farkındadırlar lakin yine de sürecin yanlış olmasına rağmen hatalı veya yanlış bir şekilde yapıldığını ifade etmişlerdir. Burada neden böyle yapılıyor olduğunu tekrar incelenmesinde ve açılmasında fayda vardır. Sektörde etik değerlere uygun davranan kişi ve kurumlar yerine etik dışı süreçlerin doğrudan veya dolaylı yoldan ödüllendirilmesi tasarımcıları etik dışı süreçlere yönlendirmektedir. Zaman, fiyat ve etik dışı istekte bulunan işveren baskıları

tasarımcıları örgüt ahlakından uzaklaştırmaktadır. Etik dışı süreçlerin daha okul yıllarından itibaren doğru bir şekilde kazandırılmaması hem program kullanımında hem de görsel ve işitsel materyal kullanımında etik değerlerden uzak hareket etmeye itmektedir. Tasarımcıların doğru ve etik bir şekilde davrandığında haklı arayışını destekleyen yapının bulunmaması ve etik dışı süreçlere istemese bile zorunlu olarak maruz kaldığı bilinmektedir. Ayrıca değerlerin bilinse bile içselleştirilememesi ve uygulanmaması bir diğer önemli sorundur. Tasarımcıların kişisel hırs ve ticari beklentileri de etik dışı davranışlara yönlendirebilmektedir. Toplumda etik dışı davranışların sistematik bir hal alması başta kamu kurumları olmak üzere farklı mesleklerde etik dışı davranışların görülmesine neden olmaktadır (Gökçe ve Örselli, 2011: 62). Günümüzde grafik tasarım mesleği de dahil olmak üzere birçok meslekte etik sorunlarla karşı karşıya kaldığı ve atalet halinde olduğu gözlenmektedir.

Tablo 1. Anket katılımcılarının durum senaryolarına verdiği yanıtlar (Akman, 2022: 75-78).

Anket katılımcılarına etik değerlerin iyileştirilmesi konusunda öneriler sıralanmış ve en fazla eğitimde meslek etiği konusunda derslerin eklenmesi gerektiği cevabı işaretlenmiştir. Bunun dışında genel olarak bilgilendirmeye yönelik cevapların daha çok tercih edildiği görülmüştür. İkinci sırada ise denetim mekanizmalarının artırılması önerisi gelmektedir (Tablo 2). “Diğer” başlığı altında ise bazı cevaplar şu şekilde toplanmıştır: Tasarımcıların bir meslek odasına bağlı olarak faaliyet göstermesi, meslek etiğinin doğrudan ders olmasının yerine felsefe, psikoloji, sosyoloji gibi dersler ile kazandırılması gerektiği, denetim mekanizmaları artırılarak katı yaptırımlar uygulanması gibi öneriler sıralanmıştır. Ayrıca kişilerin ve öğrencilerin değer yargılarını geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılarak öğrencilikten itibaren özgün olmayan ve tekrar eden etik dışı süreçlerin ağır bir şekilde yaptırımlarının olması gerektiği ortaya çıkmıştır (Akman, 2022: 79-80).

Tablo 2. Anket katılımcılarının önerilere verdiği yanıtlar (Akman, 2022: 79).

5. Mesleğinizde etik değerler üzerine gelişim sağlanabilmesi için ne önerirsiniz?

Denetim mekanizmaları artırılmalıdır. (1)

Çalışma sahasında bulunan ajans, matbaa vb. alanlarda, meslek etiği eğitimi verilmelidir. (2)

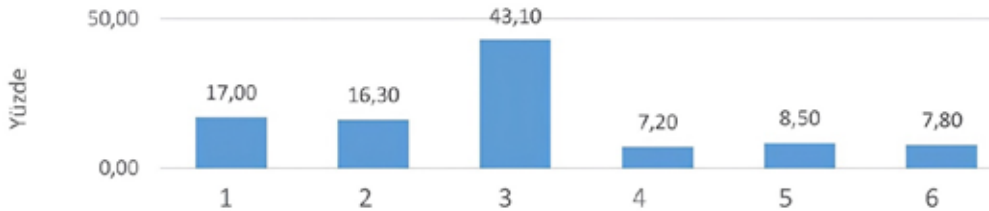
Mesleğin öğretildiği eğitim-öğretim kurumlarında zorunlu eğitim olarak verilmelidir. (3)

Meslek kuruluşları, ilgili sivil toplum örgütleri meslek etiği eğitimleri verilmelidir. (4)

Tekrarlanan etik dışı davranışlar ağır şekilde cezalandırılmalıdır. (5)

Diğer:

Öneriler		
	Katılımcı Sayısı	Yüzde
1. Denetim mek. artırılmalı	26	17,00
2. Ajans matbaa vb. ME dersi verilmeli	25	16,30
3. Eğitimde ME dersi verilmeli	66	43,10
4. Mesleki kur. der. ME eğitimi vermeli	11	7,20
5. Tekrar eden hatalar ağır cezalandırılma	13	8,50
6. Diğer	12	7,80
Toplam	153	100,00

3.2. Görüşme Verileri ve Yorum

Grafik tasarım mesleğinde etik konusunda uzman görüşlerinin belirlenmesi için yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Soruların daha iyi anlaşılması için alternatif sorularla birlikte etik konusunda doğrudan veya dolaylı bir şekilde işler üretmiş olan ve daha önce isimleri paylaşılan uzmanlara bu sorular sorulmuştur. Ayrıca bu aşama için gerekli etik izinler alınarak araştırmada raporlanmıştır. Uzmanlarla yapılan uzun görüşmelerden çıkan başlıca ortak yorumlar burada paylaşılarak değerlendirilmiştir.

Uzmanlara göre meslek etiği, etik konusu eğitim sistemine entegre edilerek var olanların içerikleri iyileştirilmelidir. Etik değerler eğitimi erken yaştan itibaren kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bunun yanında ahlak ve etik bilgisi doğru bir şekilde aktarılmalıdır aksi takdirde ahlakı oluşturan bir grubun değerleri ile daha kapsayıcı ve geniş olan etik soruların sonucu elde edilen değerlerin çatışmasına dönüşebilir. Tasarım eğitimi verilen kurumların sektörü yönlendirici birer mekanizma olduğu hatırlanarak karşılıklı iş birliklerinin artırılması gerekmektedir. Toplum yapısında genel olarak etik konusunda daha titizlikle yaklaşılarak hizmet içi eğitimler, ödül ceza mekanizması, özel eğitimler gibi faaliyetlerle etik bilgisi kazandırılmalıdır. Denetim mekanizmaları kesinlikle uygulanmalıdır. Ülkemizde tasarım alanında zaman zaman etik dışı davranışlar cezalandırılmak bir kenara ödüllendirildiği bile görülmektedir. Bu da meslekte örgüt kültürünün çok zayıf olduğuna dair işaretlerden biridir. Tasarımcılara öncelikle hukuki kanunlar aktararak bilinçlendirilmesine yardımcı olunmalıdır. Meslekte kurumsal yapılanmaya dikkat çekilerek bu yönde adımlar desteklenmelidir. Kurumsallaşmanın zayıf olması sonucu tasarım sürecine dahil olan paydaşları içerisine alan ortak benimsenmiş etik kodlar, kurallar veya ilkeler bulunmamaktadır.

Tasarım mesleğinde etik ilkelere dikkat edilmeme sebebi olarak hem bireysel hem de bireylerin dışında gelişen faktörlerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Dış kaynaklı sebeplere örnek vermek gerekirse bir ajans altında çalışan tasarımcının kimi zaman ajansın tasarım sürecinde etik dışı yollara başvurarak tasarımcıyı da bu yola maruz bırakması örnek gösterilebilir. Bu durumda kalan tasarımcının alternatif gelir kaynaklarının olmaması, giderleri veya sorumlulukları sebebiyle çaresiz kalarak bu sürecin istemeyerek parçası olduğu bilinmektedir. Günümüzde bazı firmaların ve ajanların salt bir şekilde hız ve kar odaklı iş yapması etik dışı süreçlere itmektedir. Ayrıca ajans altında etik dışı sürece karşı duran bir tasarımcının korunması ve desteklenmesine yönelik güçlü bir yapının bulunmaması olumsuz süreçlerin sessiz bir şekilde devam edilmesine sebep olmaktadır.

Tasarım eğitimi verilen kurumlarda etik konusuna daha fazla dikkat çekilerek eğitim

süreci içerisine doğru bir şekilde aktarılmalıdır. Örnek olarak görsel kullanımında telif haklarına dikkat edilmesi, lisanslı program kullanımı, tasarım etiği veya meslek etiği derslerinin verilmesi, kopya işlerin cezalandırılması gibi öneriler sıralanabilir. Etik dışı bir şekilde davranmanın hem bireysel hem toplumsal hem mesleki açıdan zararları üzerinde durulmalıdır. Tekrarlanan etik dışı davranışlar ağır bir şekilde cezalandırılmalıdır. Etik dışı davranışların artması ve kanıksanmaya başlanması hem meslekte hem de toplumda bozulmanın hızlanmasına neden olduğu paydaşlara aktarılmalıdır. Güven duygusunun kalktığı bir toplum yapısında ticari ilişkilerin bozulması bir kenara günlük ilişkiler bozulmaya başlar ve sürdürülemez bir noktaya doğru ilerlemeler olabilir. Bu noktada toplumda başarının nasıl tanımlandığı ve ödüllendirildiği yine topluma örnek olması açısından önem arz etmektedir.

Tasarım mesleğinin hukuki bağlamda örgütlenememesinin başlıca nedenlerinden biride insan sağlığına doğrudan etkisinin olmamasıdır. Bu da süreci sürekli olarak ertelenmesine ve bunun sonucu kurumsallaşmanın gecikmesine neden olmaktadır. Fakat hukuki bağlayıcılık yapısı ve kurumsallaşma sadece insan sağlığı ile ilgili değildir. Sağlık dışındaki alanlarda da mesleki kurumsallaşmanın olduğu bariz bilinmektedir. Tasarım alanı bu kurumsallaşmayı tam olarak sağlayamamıştır. Bunun yerine başta GMK olmak üzere tasarım kuruluşları ve derneklerin olduğu ve kurumsallaşmayı destekleyici çalışmalar yapıldığı bilinmektedir.

Tasarım ve diğer alanlarda etik dışı davranılmasının önde gelen nedenlerinden biri de bireysel ahlak ve etiğin zayıf olmasıdır. Böyle olması sonucunda kişi kendi yaşamında dikkat etmediği değerleri meslek içerisinde yer alan yönlendirici etik ilkeleri uygulamakta zorlanmakta veya akla ve mantığa büründürerek etik dışı yollar izleyebilmektedir. Meslekte iyileşme için bireysel olarak bilinçlenme ve farkındalığın artması gereklidir. T. Fikret Uçar'ın söyleşideki ifadelerine göre ahlak kavramı doğrudan bireyin kendisiyle ilişkilidir ve birey ile başlar (Akman, 2022: 233-235). Bireylerin kendilerini geliştirmeleri çok önemlidir fakat dış etkiler de yok sayılamaz. Örnek vermek gerekirse birçok sorumluluğu olan ve temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorlanan bir tasarımcıdan her zaman etik kararlar almasını beklemek absürt olacaktır. Etik dışı süreçlerin sistematik haline bürünmesi durumunda bireyleri kurban etmek gerçekçi çözüm önerisi olmayacaktır. İlhan Bilge'nin "Hem fakir hem çaresiz hem de ahlaklı olunmaz" sözü konuyu yerinde özetlemektedir (Akman, 2022: 176). Bireyleri bu duruma düşmemesini sağlayacak atmosferin yaratılması ve tasarımcılar da olmak üzere bireylerin geleceğe güvenle bakması, temel ihtiyaçlarının sağlanması ve etiğe uygun davranışlar sergilendiğinde veya tersi düşünüldüğünde gereğinin yapıldığı bir ortam yaratılması gerekmektedir. Etik davranışların cezalandırıldığı etik dışı davranışların ise ödüllendirildiği hiçbir toplum

uzun vadede kazanç sağlayamaz.

Herkesin etik ilkelere dikkat ettiği bir toplumda tasarımcılar kendi potansiyellerini daha iyi açığa çıkararak daha özgün tasarımlar yaptığı, tasarım ürünlerinin kalitesinin arttığı, işlerden keyif ve doyum alındığı, sürdürülebilirlik ve sosyal projeler gibi alanlarda daha fazla ağırlık verildiği vb. sonuçlar olacaktır. Bunlarla birlikte tasarım mesleğinde itibarı daha da yükselecektir. Bu sonuçlara ulaşmak içinse hali hazırda bu seviyelerde olan toplumlara bakılarak izledikleri yollar analiz edilmeli ve uygulamaya geçilmelidir.

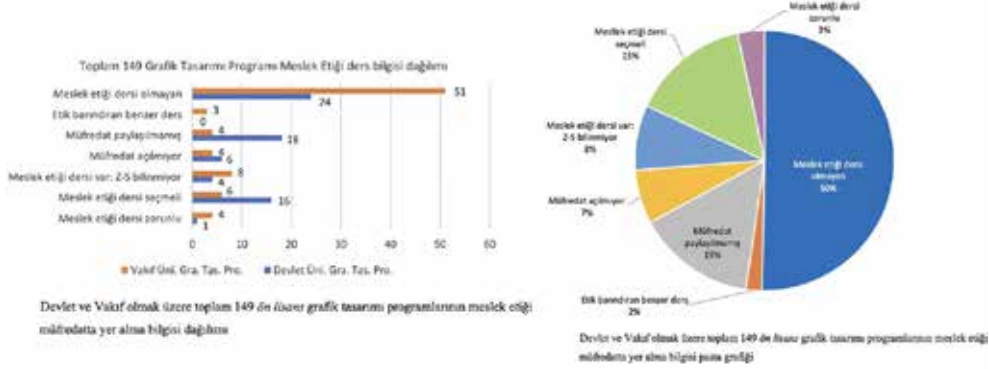
Tasarım eğitiminde mesleki standartlaşmaya yönelik çalışmaların yapılması gereklidir. Eğitimde kurumsallaşma tamamlandıktan sonra sektörde de buna yönelik çalışmalar yapılmalı ve odalaşma yönünde hareket edilmelidir. Tasarım eğitimi verilen kurumlarda 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ve hukuki konularda eğitimler verilmelidir. Ayrıca hizmet içi eğitimler ile bu bilgiler sektörde aktif çalışanlara da kazandırılmalıdır. Meslekte etik ilke ve kuralların buna bağlı yasaların paydaşlar tarafından konuşulup tartışılabildiği bir ortam yaratılmalıdır.

Etiğe uygun davranışlar teşvik edilerek tekrar eden etik dışı davranışlar ağır şekilde cezalandırılmalıdır. Bu alışkanlıklarında öğrencilik yıllarından itibaren kazandırılması gerekmektedir. Örnek vermek gerekirse eğitim öğretim sürecinde tasarım için kullanılan görsel ve yazılımlar denetlenerek puanlamalar üzerinde etki ederek tekrarlanan görsel intihal gibi olaylarda doğrudan kalma sebebi olmalıdır (Akman, 2022: 91, 146).

3.3. Meslek Etiği Derslerinin Müfredatta Yer Alma Verileri ve Yorum

Araştırma kapsamında ön lisans ve lisans düzeyinde tasarım eğitimi verilen bölümlerde meslek etiği veya etik benzeri derslerin müfredatta yer alma durumu ocak ayı 2021 yılı itibariyle derlenip, incelenmiş ve bazı veriler paylaşarak değerlendirmeler yapılmıştır. Devlet ve Vakıf üniversitelerinde toplam 149 ön lisans bölümünde meslek etiği veya etik barındıran benzer ders bilgisine ulaşılmıştır (Tablo 3). 44 devlet üniversitelerinde 69, 24 vakıf üniversitesinde 80 ön lisans grafik tasarımı meslek etiği müfredatında yer alma bilgisine ulaşılmıştır. Vakıf üniversitelerinde meslek etiği dersi olmaması devlet üniversitelerinden daha fazla olduğu görülmüştür. Toplamda %3 oranında meslek etiği dersi zorunlu olarak verildiği saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Meslek etiği veya etik benzeri derslerin ön lisans düzeyinde müfredatta yer alma bilgisi dağılımı (Akman, 2022: 54-55).

Devlet ve Vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 134 lisans bölümünde meslek etiği müfredatta yer alma bilgisi dağılımına ulaşılmıştır (Tablo 4). 44 Devlet üniversitesinde 45, 47 Vakıf üniversitesinde 89 grafik tasarım veya benzeri bölümlerin olduğu saptanmıştır. Bu bölümlerin müfredatta yer alma bilgilerine bakılarak meslek etiği veya etik benzeri ders bilgileri incelenmiştir. Lisans düzeyinde sadece %4 oranında meslek etiği dersinin zorunlu olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında net olarak %55 oranında meslek etiği dersinin olmadığı ortaya çıkmıştır (Tablo 4).

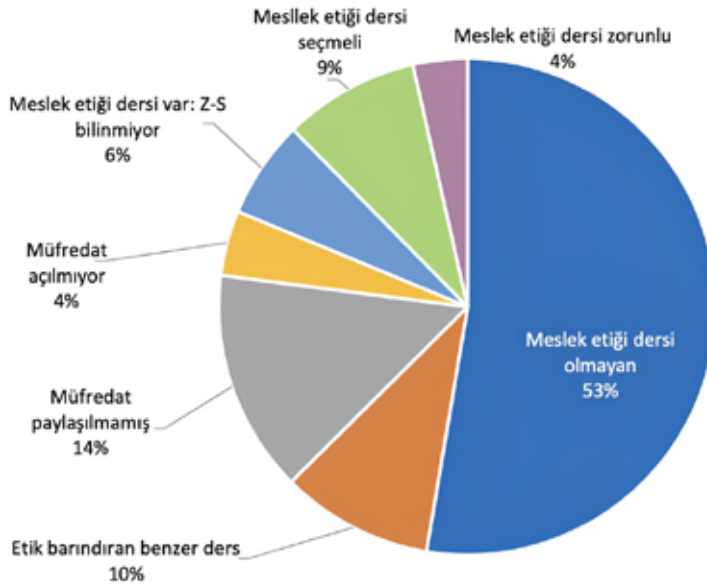
Tablo 4. Meslek etiği veya etik benzeri derslerin lisans düzeyinde müfredatta yer alma bilgisi dağılımı (Akman, 2022: 59).

Türkiye'de üniversitelerin toplamda meslek etiği müfredatta yer alma oranına bakıldığında %4 oranında meslek etiği dersinin zorunlu, %53 oranında meslek etiği dersinin olmadığı gibi bilgilere ulaşılmıştır (Tablo 5). Üniversiteler de öncelikle meslek etiği veya etik benzeri derslerin mutlaka verilmesi daha sonra niteliğinin arttırmaya yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir. Yapılan araştırmada meslek etiği veya etik benzeri

derslerin yeterince müfredatta yer almadığı görülmüştür. Sağlıklı bir meslek örgütünün oluşturulması için tasarım eğitiminin verildiği eğitim öğretim kurumlarında örgüt ahlakı, etik ilkeler, mesleki kanunlar ve meslek etiği hakkında bilgiler kazandırılarak daha iyi bir mesleki örgütlenme, mesleki sahiplenme ve kurumsallaşma yönünde önemli adımlar atılmış olacaktır.

Tablo 5. Devlet ve vakıf olmak üzere meslek etiği veya etik benzeri derslerin müfredatta yer alma bilgisi pasta grafiği (Akman, 2022: 60).

Devlet ve Vakıf olmak üzere toplam 283 ön lisans ve lisans grafik tasarımı bölümlerinin meslek etiği müfredatta yer alma bilgisi pasta grafiği

Araştırma kapsamında tasarım alanında etik konusundaki bazı eksiklikler ortaya konulduktan sonra tez çalışmasında temel bilgilerin sağlanması ve paylaşılmasına yönelik Tasarımda Etiğe Giriş başlıklı bir kitapçık ve Tasarımda Etik Manifesto isimli bir bildiri çalışması üretilmiştir (http 6, http 7). Ayrıca bu çalışmalar başta GMK'nın da destekleriyle tasarım sürecine dahil olan tüm paydaşlara ulaştırılmaya çalışılmıştır.

SONUÇ

Bireysel yaşamda ve meslekte başarılı, güvenilir ve saygın olmak etik ilkelerin yerine getirilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Etik ilkeler ile birey ve meslektaşlar paydaşlarla ilişkilerini güven ortamı, şeffaflık, sorumluluk bilinci, saygılı olma gibi özellikler çerçevesinde sürdürmenin sonucu hem bireysel hem de meslek yaşamında etik dışı süreçlerin yaşanmadığı veya daha az yaşandığı ilişkiler sürdürmektedirler. Bunun sonucu bireysel ve mesleki gelişim daha sağlıklı ilerleyerek daha özgün, mutlu ve sürdürülebilir başarıların olduğu atmosfer oluşmaktadır. Paylaşılan veri, bulgu ve değerlendirmeler sonucu tek bir cümle ile özetlemek gerekirse ülkemizde grafik tasarım alanında bireysel ve mesleki olarak etik konusunda bu sağlıklı atmosfere ulaşmak için daha fazla çaba harcanması gerektiği açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Maddeler halinde özetlemek gerekirse şu çıkarımlar yapılabilir.

Tasarım eğitimi verilen tüm yükseköğretim kurumlarında meslek etiği dersi zorunlu müfredata eklenmeli ve içeriği geliştirilmelidir. Mevcut durumda üniversitelerin tasarım bölümlerinde yeteri kadar meslek etiği dersleri bulunmamaktadır.

Hem sektörde hem de eğitim öğretim sürecinde etik dışı davranışlara göz yumulmamalı ve tekrar eden etik dışı davranışlar ağır şekilde cezalandırılmalıdır. Ayrıca eğitim veren kurumlar ile sektör arasında daha yakın ilişkiler kurularak konu hakkında istişareler yapılmalıdır.

Sektörde meslek etiği, örgüt kültürü ve etik konusundaki yasalar hakkında meslek içi eğitimler düzenlenmeli ve sağlıklı bir örgüt kültürünün geliştirmeye yönelik adımlar atılmalıdır.

Tasarımcıların arkasında duracak ve mesleği temsil edecek yasal düzenlemeleri bulunan bir kurumsal yapıya gidilmelidir.

Toplumda öncelikle bireysel ahlakın iyileştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması buna bağlı olarak meslekte etik davranışların ödüllendirilip etik dışı davranışların cezalandırılması gerekmektedir. Ayrıca denetim mekanizmaları arttırılmalı ve uygulamalar iyileştirilmelidir.

Etik ve ahlak konusunun doğru bir şekilde tüm paydaşlara öğretilmesi ve ilkökul seviyesinden itibaren kazandırılmaya çalışılmalıdır.

Grafik tasarım mesleğinde yüksek çalışma saatleri ve düşük gelir seviyesi bulunmaktadır. Bir başka ifade ile grafik tasarım mesleğinde adil çalışma saatlerinin ve ücretlerinin olmadığı görülmektedir. Bunun iyileştirilmesi ve tasarımcıların gelir düzeylerini arttırmaya yönelik adımlar atılmalıdır.

İyi tasarım için etiğin bir ön koşul olduğu ve sağlıklı bir örgüt kültürü için taraflarca etik ilkelerin benimsenmiş olması gerekmektedir.

Sonuç olarak Türkiye’de grafik tasarım alanında meslek etiğinin zayıf olduğu, etik konusundaki farkındalığın tasarımcılar tarafından bilinse dahi bireysel ve birey dışı faktörler sebebiyle hayata geç(e)mediği hatta zaman zaman etik dışı davranışların ödüllendirildiği görülmüştür. Bunun yanında etik konusunun sadece tasarımcılarla çözülemeyeceği, tasarım disiplininin de içinde yer aldığı sistemin iyileştirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Fakat her aydınlanma bireysel farkındalıkla başlamakta ve öncelikle tasarımcılar bu konuda bilinçlenerek örnek olmaya çalışmalıdır. Daha sonra organik olarak oluşacak olan örgütsel farkındalığın sonucu daha kurumsal yapılara evirilecektir. Kurumsal yapı içerisinde örgüt ahlakının sorgulanması mesleğin daha doğru, sağlıklı, dinamik ve çağa uygun olarak ilerlemesine yardımcı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akman, M. (2022). Türkiye’de Grafik Tasarım Bağlamında Meslek Etiğinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Aslan, Ş. E. ve Diker, E. (2011). Reklam Ajansı Çalışanlarının Etiğe İlişkin Tutumları Üzerine Bir Araştırma. Mustafa Yağbasan ve Gülda Çetindağ Süme (Ed.), Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi II. Medya ve Etik Sempozyumu, Medya Kültür İlişkisinde Etik. Tam Bildiriler Kitabı (s. 247-256).
- Dinçeli, D. (2017). Sanat ve Tasarım Etiği. İdil Dergisi, 6(30), 585-617.
- Ergüven, A. (2021). İyi Tasarım Nedir? İstanbul: Hümanist Ajans.
- Ertürk, M. (2017). Sorumluluk Kavramı Üzerinden Görsel İletişim Tasarımda Etik ve Eğitimi. SDÜ ART-E, Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, 10(20), 730-742.
- Gökçe, O. ve Örselli, E. (2011). Kamu Yönetiminde Etik ve Etik Dışı Davranış Algısı. İş Ahlakı Dergisi, 4(7), 47-63.
- Gül, H. (2006). Etik Dışı Davranışlar ve Ussallaştırılması: Devlet Hastanelerinde Bir Uygulama. Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi, (10), 65-79.
- Höffe, O. (2014). Etik Bir Giriş (Çev: S. Vural Kara). İstanbul: Runik Kitap.
- Işır, Ö. (2020). İnternet Çağında Görsel İletişim Tasarım Etiği, Proceedings of the 17th International Symposium Communication in the Millennium. Pdf file, E-Book. s. 225-234.
- Kınık, M. (2015). Grafik Tasarımda İntihal ve Etik. Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi, 1(2), 304-322.
- Kuçuradi, İ. (2003). Etik ve Etikler. Türkiye Mühendislik Haberleri, (423), 7-9.
- MacAvery Kane, E. (2010). Ethics A Graphic Designer’s Field Guide. Eileen MacAvery Kane, Campbell Hall, NY 10916.
- Özgener, Ş. (2004). İş Ahlakının Temelleri, Yönetmel Bir Yaklaşım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öztürk, G. ve Öymen Kale, G. (2015). Karşılaştırmalı Reklam Savaşlarının Etik Değerlendirmesi. Rana Atabay ve N. Öykü İyigün (Ed). Güncel Yaklaşımlar Işığında Etik (s. 153-170). Beta Yayınları.
- Pieper, A. (2012). Etiğe Giriş (Çev: G. Sezer ve V. Atayman). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Selamet, S. (2012). Sürdürülebilirlik ve Grafik Tasarım. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 8(15), 125-148.
- Tonus, H. Z. ve Oruç, İ. (2012). İnsan kaynakları yönetiminde etik dışı davranışlar ve yönetimi: Bir işletmenin personel yönetmeliği içerik analizi. İş Ahlakı Dergisi, 5(2), 149-181.
- Vural, Z. B. A. ve Değirmen G. C. (2011). Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Etik. e-Gif-der Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 1. 61-87.

İnternet Kaynakları

- http 1. www.tdk.gov.tr (Erişim tarihi: 13.10.2022).
- http 2. <https://charactercounts.org/program-overview/six-pillars/> (Erişim tarihi: 11.11.2022).
- http 3. <https://gmk.org.tr/publications/dedi-ki> ((Erişim tarihi: 10.02.2023).
- http 4. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5846.pdf> (Erişim tarihi: 11.01.2023).
- http 5. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6769.pdf> (Erişim tarihi: 11.01.2023).
- http 6. <https://gmk.org.tr/uploads/news/file-1650868760693544084.pdf>
(Erişim tarihi: 11.03.2023).
- http 7. <https://www.behance.net/gallery/151713013/Tasarmda-Etik-Manifesto-Tasarmda-Etigi-Giris-kitapck> (Erişim tarihi: 11.03.2023).